

Chronicle

Jubileusz Profesor Switłany J. Jermołenko

W 2017 r. Profesor Switłanie J. Jermołenko Jej uczniowie, koledzy i przyjaciele z Ukrainy i z zagranicy przygotowali jubileusz z okazji 80-lecia urodzin i prawie 60-lecia pracy naukowej. W ukraińskim życiu naukowym i publicznym Profesor Jermołenko odegrała i ciągle spełnia ważną rolę. Pracuje w Instytucie Języka Ukraińskiego Narodowej Akademii Nauk Ukrainy, gdzie kieruje Oddziałem Stylistyki, Kultury Języka i Socjolingwistyki. Jej zainteresowania naukowe skupiają się wokół zagadnień stylistycznych, historii ukraińskiego języka literackiego, kultury języka, przekładoznawstwa, ukrainoznawstwa, leksykografii i lingwodydaktyki¹.

Pani Profesor Jermołenko przyszła na świat na Dalekim Wschodzie w Ussurijsku w 1937 r. Tam bowiem z wojskowego przydziału znalazł się Jej ojciec. Jednak już w końcu 1943 r. znalazła się wraz z rodziną na Ukrainie. Studia filologiczne (ukrainistyczno-slawistyczne) odbyła na Wydziale Filologicznym Państwowego Uniwersytetu Kijowskiego im. T.G. Szewczenki w latach 1954–1959, kończąc je pracą dyplomową, poświęconą przekładom ballad A. Mickiewicza przez Maksyma Rylskiego. Był to czas odwilży, destalinizacji i znaczącego ożywienia ukraińskiego życia kulturalnego, co nie pozostało bez

¹ Zob. С.П. Бирик, *Професор Світлана Яківна Єрмоленко*, „Мовознавство” 2017, № 4, s. 4–19; С.П. Бирик, *Світлана Яківна Єрмоленко*, Київ 2017.

wpływu na młodą studentkę. Jako wyróżniającą się absolwentkę skierowano ją do pracy w Instytucie Językoznawstwa Akademii Nauk Ukrainy. Dojrzewała pod okiem najwybitniejszych ukraińskich lingwistów: I.K. Biłodida, G.P. Jizakewycza, M.A. Żowtobriucha, I.S. Mełnyczuka i W.S. Perebyjnis.

W składzie delegacji ukraińskiej brała udział w 1963 r. w Moskwie w słynnej ogólnokrajowej konferencji stylistycznej, która odegrała przełomową rolę w rozwoju stylistyki nie tylko w ZSRR. Z uwagą wysłuchiwała referatów m.in. W.W. Winogradowa, R.O. Budagowa, J.S. Stiepanowa, B.M. Gołowina i M.N. Kożyny (por. Jej sprawozdanie z konferencji w „Mowoznawstwie” 1963, t. XVIII, s. 115–117). W zgodzie z nowymi trendami powstał tom *Стилістика* (1973) pod redakcją Biłodida (w ramach 5-tomowego wydawnictwa *Сучасна українська літературна мова*). Wśród jej autorów znalazła się Jermołenko. Spod Jej pióra wyszły dwa rozdziały: *Стилістичні функції синтаксичних синонімів* (s. 414–424) i *Порядок слів* (s. 425–464). Już wcześniej Jej zainteresowania stylową stroną składni znalazły wyraz w monografii *Синтаксис віршової мови (На матеріалі української радянської поезії)* (1969). Niejako zamknięcie tego nurtu stanowi monografia *Синтаксис і стилістична семантика* (1982).

Stylistyczne zainteresowania S. Jermołenko poszerzają się na cały styl artystyczny. Zajmuje się nim w zespołowej syntezie *Мова и час. Розвиток функціональних стилів сучасної української літературної мови* (1977) i z innej strony w autorskiej monografii *Фольклор і літературна мова* (1987) oraz w zrealizowanej pod Jej redakcją pracy zespołowej *Жанри і стилі в історії української літературної мови* (1989).

Po 1990 r. nastąpiło znaczne ożywienie ukraińskiego życia państwowego i narodowego w wielu sferach. S. Jermołenko występuje z ideą językowo-estetycznej specyfiki kultury ukraińskiej, widocznej w twórczości literackiej od I. Kotlarewskiego i T. Szewczenki do współczesnej praktyki artystycznej. Ideę tę rozwija m.in. w takich publikacjach jak: *Нариси з української словестності (стилістика та культура мови)* (1999), *Мова и українознавчий світогляд* (2007) i *Мовно-естетичні знаки української культури* (2009). Lokuje język ukraiński w systemie ukrainoznawstwa, traktując ukraiński świat językowy jako projekcję ukraińskości. Odwołuje się przy tym do poglądów m.in. S. Franki, M. Drahomanowa, M. Hruszewskiego, I. Ohijenki, J. Szewelowa. W ten sposób otwierała nowe perspektywy przed stylistyką w ramach lingwoukrainistyki,

zwracając uwagę na etnopsycholingwalny mechanizm i narodowokulturowe uwarunkowania stylu.

Do stylistycznego dorobku S. Jermołenko należą również prace leksykograficzne, m.in. przygotowany pod Jej kierunkiem i przy autorskim udziale *Словник епітетів української мови* (1998) i *Новий словник епітетів української мови* (2012). Jest autorką wielu artykułów słownikowych (w tym stylistycznych) w encyklopedii *Українська мова* (2000, 2004, 2007). Z jej inicjatywy powstał też przewodnik po stylistyce ukraińskiej (odpowiednik *Przewodnika po stylistyce polskiej*, pod. red. S. Gajdy, 1995): *Українська лінгвостилістика ХХ – початку ХХІ ст.: система понять і бібліографічні джерела* (2007).

Szczególne sytuacja językowa Ukrainy stanowi też silny bodziec dla działań językozawczych w zakresie kultury języka. Zaangażowanie S. Jermołenko w tę działalność teoretyczną i praktyczną można uznać za wręcz bezprzykładne. Występuje w radiu i w telewizji, z odczytami i referatami, wydaje wiele prac popularyzujących wiedzę o języku i poradników, redaguje czasopismo „Культура слова”, uczestniczy w gremiach podejmujących decyzje w sprawie zmian w przepisach ortoepicznych i ortograficznych, pisze także podręczniki szkolne.

Ze „Stylistyką” i Opołem łączą Profesor Jermołenko szczególne więzi. Znalazła się w wąskim gronie założycieli „Stylistyki” oraz współtwórców programu „Najnowsze dzieje języków słowiańskich”, w ramach którego pod Jej kierownictwem i redakcją został przygotowany tom *Українська мова* (1999). Wielokrotnie uczestniczyła w opolskich konferencjach. Dała się poznać jako osoba otwarta, życzliwa i ciepła. Z okazji jubileuszu składamy Pani Profesor serdeczne gratulacje i podziękowania za dotychczasowe owoce Jej życiowego trudu oraz życzymy zdrowia i wielu jeszcze lat twórczej pracy.

STANISŁAW GAJDA